

15. Ley 46/1977, de 15 de octubre, de amnistía [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/146-1977.html.
16. Ley sobre declaración del año 2006 como Año de la Memoria Historica de 7 de julio de 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.boe.es/boe/dias/2006/07/08/pdfs/A25573-25573.pdf>.
17. Ley 52/2007, de 26 de diciembre, por la que se reconocen y amplían derechos y se establecen medidas en favor de quienes padecieron persecución o violencia durante la guerra civil y la dictadura [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2007-22296.
18. Lipczak A. Hiszpania rozprawia się ze zbrodniami frankizmu. Ekshumacja pamięci [Електронний ресурс] / A. Lipczak // Polityka. – 31 października 2008. – Режим доступу : <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/272055,1,hiszpania-rozprawia-sie-ze-zbrodniami-frankizmu.read>.
19. López Lerma M. The Ghosts of Justice and the Law of Historical Memory [Електронний ресурс] / Lerma M. López // Conserveries mémorielles. – 2011. – № 9. – 28.05.2011. – Режим доступу : <http://cm.revues.org/840>.
20. Maestre F. E. Contra el olvido / F. E. Maestre. – Barcelona : Editorial Crítica, 2006. – 384 p.
21. Prado B. Desentierren a Lorca, por favor [Електронний ресурс] / B. Prado // El País. – 25 de mayo de 2004. – Режим доступу : http://www.elpais.com/articulo/opinion/Desentierren/Lorca/favor/elpepiopi/20040625elpepiopi_9/Tes.
22. Ramoneda J. Memoria, amnesia, perdón [Електронний ресурс] / J. Ramoneda // El País. – 7.11.1997. – Режим доступу : http://elpais.com/diario/1997/11/07/opinion/878857204_850215.html.
23. Real Decreto-ley 10/1976, de 30 de julio, sobre amnistía [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/rdl10-1976.html.
24. Retirada la última estatua de Franco en Madrid [Електронний ресурс] // El País. – 17 de marzo de 2005. – Режим доступу : http://elpais.com/elpais/2005/03/17/actualidad/1111051017_850215.html.

УДК : 329.73 : 323.1 (477)

Горло Н. В.

КОНСТРУЮВАННЯ ОБРАЗІВ МИНУЛОГО ЯК ІНСТРУМЕНТ ІРЕДЕНТИСТСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

У статті досліджуються особливості конструювання образів минулого як засобу легітимації іредентистської політики і мобілізації розділеного народу на її підтримку. Суб'єктами створення образів минулого виступають держава, політичні партії, громадські рухи. Історичні уявлення, які обґрунтовують іредентистську політику, є міфологізованими і засновані на ідеї «Великої держави». Наведено приклади конструювання образів минулого з політичної практики Румунії, Угорщини, Росії.

Ключові слова: конструювання образів минулого, розділений народ, іредентистська політика, держава, політичні партії, ідея «Великої держави».

Горло Н. В. Конструирование образов прошлого как инструмент иредентистской политики.

В статье исследуются особенности конструирования образов прошлого как средства легитимации иредентистской политики и мобилизации разделенного народа на ее поддержку. Субъектами создания образов прошлого выступают государство, политические партии, общественные движения. Исторические представления, которые обосновывают иредентистскую политику, являются мифологизированными и основываются на идее «Великого государства». Приводятся примеры конструирования образов прошлого из политической практики Румынии, Венгрии, России.

Ключевые слова: конструирование образов прошлого, разделенный народ, государство, политические партии, иредентистская политика, идея «Большого государства».

Горло Н. В. Constructive images of the past as a tool of irredentist policy.

The article examines irredentism as ethno-political movement, the aim of which is to unite all the groups of the divided nation within one state. The initiator of irredentism may be a state which pursues the irredentist policy with the aim to work for the rights of ethnic kin. For statement of reasons of this policy we need to appeal to the historical past.

The conceptual substantiation of irredentist policy provides ethnic ideology; its core is the idea of «Great Power», which establishes the extortion of the state on the territory inhabited by one ethnic group. Parts of the divided nation keep in historical memory the common images and ideas, that's why they positively accept irredentist intentions of the state. The ruling groups construct images of the past, offering the society their own interpretation of the historical process. Knowledge of the past is filled with myth – illusory beliefs about antiquity of the history of an ethnic group and sustainability of traditions of a state. The myths serve a constructive role because they create a positive emotional attitude and consolidate individuals.

The study examines separate aspects of construction of the images of the past and the means for their implementation in the public mind at the example of political practice of neighbouring countries of Ukraine – Romania, Hungary and Russia. To justify the impact on members of their ethnic groups in Ukraine the idea of «Great Power» is masked by the desire to protect ethnic families from oppression – real or fictional. The subjects of construction of the images of the past are political leaders, political parties and non-governmental organizations. Each state implements its own vision of the historical process in all the parts of the divided nation through propaganda and information work, education and the media.

The construction of images of the past performs the functions of substantiation of irredentist state policy, mobilization of members of the ethnic group in support of political goals and legitimization of irredentist policy.

Key words: constructive images of the past, divided nation, irredentist policy, state, political parties, idea of «Great Power».

«Національне питання» так само актуальне для сьогодення, як і в попередні історичні періоди, однак держави випрацьовують відмінні підходи до його вирішення, обираючи різні варіанти етнополітики. В умовах багатонаціональності

сучасних держав виникає потреба у формуванні толерантних міжетнічних відносин і утворенні політичної нації, хоча у світі непоодинокими є випадки етнократії та етноциду. Особливим видом міжетнічних відносин є об'єднувальні іредентистські рухи представників однієї етнічної групи, які перебувають у складі різних держав. Виникає потреба в обґрунтуванні доцільності об'єднання частин етносу, що неможливе без апелювання до спільного історичного минулого. «Політика пам'яті» як конструювання образів історичного минулого спрямована на мобілізацію етнічної групи на досягнення цілей, декларованих політиками, та легітимізацію іредентистських намірів учасників об'єднувального процесу.

Актуальність проблеми обумовлена також тим, що іредентизм створює проблеми для багатьох сучасних держав, не винятком стала й Україна, для якої іредентизм з потенційної, певною мірою латентної проблеми, пов'язаної з існуванням проросійських настроїв у Криму та східних регіонах України, в умовах загальнонаціональної політичної кризи на початку 2014 р. перетворився на реальну загрозу територіальній цілісності держави.

Іредентизм є явищем, що перебуває постійно у центрі уваги дослідників, оскільки конкретні прояви іредентистських рухів у сучасному світі мають відмінності, які не завжди вкладаються у вже відомі схеми. У дослідженні іредентизму найбільш активними є зарубіжні науковці Е. Гелнер, Дж. Гоксек, Д. Горовіц, Д. Ландау, Е. Сміт, Н. Чейзен, а також російські вчені А. Аклаєв, Р. Бараш, С. Голунов, О. Садохін, В. Тураєв, В. Шабаєв та інші. Українські дослідники розглядають іредентизм як одну з форм етнополітичної поведінки (В. Євтух, Р. Коршук та ін.). Однак спеціальних наукових праць, присвячених аналізу ідейних засад іредентизму, обмаль, що актуалізує проведення даного дослідження. Особливу увагу привертає політика пам'яті як цілеспрямоване створення особливого образу минулого, яке виступає ідейним підґрунтям іредентистських намірів. Доцільним буде звернення до досвіду різних держав, що допоможе виокремити певні загальні риси досліджуваного явища.

Вперше іредентизм виник у XIX ст. і був пов'язаний з діяльністю італійської партії, яка вимагала приєднання до Італії всіх територій, що перебували під іноземним владарюванням і населення яких розмовляло італійською мовою. Партія, що називалася «Italia irredenta» («Незвільнена Італія»), застосовувала досить радикальні засоби боротьби, через що зазнавала переслідувань. З того часу ставлення до іредентистів у цілому залишається більшою мірою негативним. У світі обмаль мононаціональних держав, а явище так званих розділених етнонаціональних груп – тих, чия територія проживання розділена кордонами двох чи більше держав, є повсюдно поширеним, тому намагання об'єднати розділений народ потребує зміни кордонів і через це створює загрози для територіальної цілісності держав.

У прагненні визначити сутність іредентизму спостерігається плюралізм, що, проте, пояснюється багатоаспектністю самого явища. У наукових працях наявні різні погляди щодо сутності іредентизму, який розглядається і як ідеологія, що обґрунтовує об'єднувальні рухи, і як самі об'єднувальні рухи. Р. Бараш, називаючи ініціатором іредентизму етнічну меншість, визначає його як спробу конкретної етнічної групи, яка проживає на території деякої держави, возз'єднатися зі спорідненим їй етнічно (або таким, що розуміється спорідненим за деякими ознаками) населенням іншої (однієї чи більше) держав. Важливим аспектом іредентизму є прагнення до об'єднання не тільки етнічно споріднених груп, але й територій їх проживання [1, с. 156–157]. Вдале визначення дає В. Євтух:

«Іредентизм у сучасному світі розглядається як політика тієї чи іншої держави, політичного руху, спрямованих на об'єднання народу, етносу, нації у рамках одного етнополітичного організму (держави). Іредентизм є формою етнічної мобілізації, яка передбачає возз'єднання території, на якій проживають члени іреденти, з територією титульного етносу» [4, с. 165]. На нашу думку, з врахуванням сучасних реалій, коли під гаслами іредентизму відбувається анексування територій, доцільно розглядати іредентизм також як напрям зовнішньої політики держави, який, мотивований боротьбою за права етнічно спорідненого населення, виправдовує здійснення територіальних захоплень. Очевидно, що у цьому випадку ініціатором є держава-іредентист. Проте таке розуміння іредентизму лише доповнює попередні визначення, підтверджуючи тезу про багатоплановість явища, адже у різних обставинах наявні різні ініціатори, засоби досягнення мети, політична риторика.

Іредентизм є етнополітичним процесом, у якому бере участь декілька учасників. По-перше, власне іредента, яка компактно проживає на території, що межує з її історичною батьківщиною. Хоча є й винятки, наприклад, росіяни у Криму, які територіально віддалені від РФ. Іредента може бути ініціатором об'єднувального руху, але за відсутності підтримки з боку сусідньої держави ініціатива залишається лише наміром, що не переростає в реальний процес. По-друге, держава, у якій проживає іредента. Якщо вона проводить виважену етнонаціональну політику, не чинить утисків етнічної меншості (іреденти), а, навпаки, надає їй автономію (політичну, економічну, культурну), то можливість появи іредентистських настроїв зменшується. У випадку іредентизму виникає загроза територіальній цілісності держави. По-третє, держава-іредентист, яка прагне приєднати частину свого народу. З огляду на важливість територіального фактору передбачається приєднання території, тому варіант переселення не прийнятний. Як свідчить практика, саме третій учасник у більшості випадків виступає ініціатором іредентизму, у той же час вміло «підігриваючи» настрої іреденти. Класичний приклад агресивного іредентизму як напряму зовнішньої політики держави мав місце у XX ст., коли Німеччина у 1938 р. здійснила аншлюс Австрії і анексує області Судет від Чехословаччини під приводом об'єднання в одній державі усіх етнічних німців.

Іредентизм як стратегія і політичний рух виникає на основі етнічного націоналізму, адже прагнення об'єднати розділений народ якнайкраще корелює з ідеєю соціальної інтеграції на базі спільної історії, мови, культури. На цьому ж наголошує Р. Бараш: «Розцінювати іредентизм як прояв етнічного націоналізму можна, в першу чергу, виходячи з його мети – об'єднання всіх членів етнічної/національної групи в єдиний політичний союз, з інтеграцією у нього проживаючих за її номінальними межами» [1, с. 165]. Концептуальне обґрунтування іредентизму здійснює етнічна ідеологія, ядром якої є ідея «Великої держави». Ця ідея виникла у XIX ст. – на початку XX ст. у багатьох народів і до сьогодні залишається актуальною та живить іредентистську політику багатьох держав. В основі ідеї лежить твердження про необхідність «збирання» земель і відновлення кордонів держави, які вона мала у період найбільшої могутності. Появі великодержавницьких ідей сприяє закріплення у колективній історичній пам'яті кожного народу уявлень про «золотий вік» як період найбільшої політичної сили, культурного розквіту і економічного процвітання. Л. Нагорна визначає історичну пам'ять як «складний феномен суспільної свідомості, що входить як у сферу суспільної психології, так і в царину ідеології. Вона включає в

себе і матеріальні залишки минулого, і відповідні образи, символи, міфи, ритуали, історіографічні уявлення» [8, с. 21].

Для розділених народів характерне явище розділеної етнічної пам'яті, яка реалізується у кількох етнічних полях, утворених у результаті поділу етнічної спільноти й перебування її частин у різних етнополітичних організаціях [4, с. 245]. Проте представники одного народу, попри розділеність, зберігають в історичній пам'яті деякі спільні образи і уявлення, саме тому найчастіше іредента позитивно сприймає іредентистські наміри сусідньої держави, чому сприяє проведена правлячими групами обох сторін політика актуалізації історичної пам'яті.

Ю. Шаповал визначає політику пам'яті як процес вибудовування співзвучних настроїв епохи (і певних політичних сил) образів минулого [11]. Дійсно, кожна правляча група пропонує суспільству власне тлумачення історичних процесів, спираючись на прагматичні цілі, формує таке бачення минулого, яке здатне легітимізувати найбільш важливі політичні дії. Л. Нагорна з цього приводу зазначає, що «доки політичний простір структуруватимуть держави, кожна з них мусить дбати про політику пам'яті як засіб закріплення у свідомості громадян тих цінностей, які вона вважає для себе важливими» [8, с. 17]. Найчастіше політика пам'яті розглядається як засіб внутрішньої консолідації суспільства, але у той же час вона вкрай важлива і для легітимізації зовнішньополітичних акцій держави.

Конструювання образів минулого забезпечує колективну солідарність індивідів, однак минуле висвітлюється селективно, тобто значення окремих історичних подій і роль окремих політичних лідерів гіперболізується, інших – применшується. «Політика пам'яті» як складова іредентистської політики держави характеризується наявністю міфів, які виконують конструктивну роль. На думку Г. Касьянова, «міф є обов'язковим, невід'ємним елементом націоналістичного світогляду, він виконує цілу низку важливих ідеологічних функцій, передусім, функцію об'єднання, інтеграції етнічної групи чи нації» [5, с. 151]. На прагматичній функції міфів наголошує В. Шнірельман: «Люди вибудовують і конструюють минуле, по-перше, виходячи з оточуючої їх соціополітичної дійсності, а по-друге, для того, щоб, спираючись на це інтерпретоване відповідним чином минуле, висувати проекти на майбутнє» [12, с. 161]. Національні міфи несуть позитивне навантаження і свідчать про давність історії етносу і сталість традицій державотворення. Виникають міфи про минулий «золотий вік» і особливу історичну місію етносу. Результатом політики актуалізації історичної пам'яті є стійке закріплення у суспільній свідомості міфологізованих уявлень про історичне минуле народу. Політичні лідери, які проголошують іредентистські гасла, намагаються шляхом міфологізації історичної пам'яті мобілізувати етнічну групу на підтримку свого курсу і легітимізувати іредентистську політику.

Доцільно розглянути окремі аспекти конструювання образу минулого у політичній практиці трьох держав-сусідів України, з боку яких є прояви (відкриті або потенційно можливі) іредентистських намірів: Росії, Румунії і Угорщини. У цілому увага з боку історичних батьківщин до національних меншин у сусідніх державах закономірна, але, як слушно зауважив В. Котигоренко, «зацікавлення таких суб'єктів, як правило, не позбавлене прагнення досягти певного власного політичного або іншого інтересу» [6, с. 445]. Етнічні групи росіян, румунів і угорців проживають в Україні досить компактно, біля кордонів названих держав, що робить можливим навіть надання громадянства шляхом видачі паспортів. Намагаючись виправдати свій вплив, влади цих держав апелюють до історичного минулого, у якому мав місце досвід тривалого спільного проживання народу. Щоправда, мотиви

«великодержавництва» досить часто завуальовані і замасковуються прагненням захистити представників своєї етнічної групи від утисків, реальних або ж вигаданих. Перебування частини народу в Українській Державі може тлумачитися як факт історичної несправедливості, який потребує виправлення. Такі уявлення культивуються як середина самих держав-іредентистів, так і пропонуються для споріднених етнічних груп. Україна є багатонаціональною державою, яка проводить виважену етнополітику, спрямовану на формування політичної нації, тому іредентистські прагнення сусідніх держав перешкоджають суспільному консенсусу і досягненню гармонійних міжетнічних відносин.

Найбільш активними провідниками великодержавницьких ідей у суспільну свідомість є урядовці, політичні лідери, політичні партії і рухи. Оскільки принцип територіальної цілісності держави має більший пріоритет, ніж самовизначення етнічних груп, в офіційних державних документах іредентистські наміри відкрито не декларуються, але знаходять втілення у програмних документах партій, де мотив відновлення держави в її історичних кордонах і об'єднання народу виступає одним з провідних. І якщо в державах-іредентистах обґрунтування іредентистських прагнень здійснюється через прямі засоби впливу на суспільну свідомість – систему освіти або ЗМІ, то формування бажаних уявлень серед своїх етнічних родичів в Україні здійснюється опосередковано, через заходи пропагандистсько-агітаційного характеру.

Досить потужною є великодержавницька ідея у Румунії, яка спирається на той історичний факт, що Румунія мала найбільшу територію у період 1918-1940 рр., коли включала в себе також Молдову, Буковину і Бессарабію. Найбільш активно Румунія заявила про свої наміри повернути українські землі після проголошення незалежності України. 24 червня 1991 р. було ухвалено «Декларацію Парламенту Румунії щодо пакту Молотова-Ріббентропа та його наслідків для країни», яка містила заклики до президента, уряду і політичних сил країни щодо задоволення законних прагнень народу повернути румунські землі, анексовані внаслідок цього пакту, у тому числі Південну Бессарабію, округ Герца і Північну Буковину. Верховна Рада УРСР у заяві від 5 липня 1991 р. розцінила дії румунської сторони як висування територіальних претензій до України, підкресливши, що це суперечить принципам міжнародного права.

У період соціальної кризи кінця 1990-х рр. у країні посилюлися націоналістичні настрої, внаслідок чого виникла партія «Велика Румунія». У листопаді 2000 р. у другий тур президентських виборів вийшов лідер ультранационалістичної партії «Велика Румунія» К. В. Тудор, а на парламентських виборах того ж року партія отримала частину мандатів.

Великодержавницька політика Румунії відносно Молдови, Північної Буковини (Чернівецька область) й частини Бессарабії (Хотинський район Чернівецької області і південна частина Одеської області) триває й дотепер, отримавши підтримку президента Траяна Бесеску. Причому румунська влада намагається створити у населення бажане уявлення про минуле для виправдання своєї нинішньої політики, використовуючи механізм символізації. У жовтні 2013 р. румунський парламент постановив святкувати 28 жовтня нове державне свято – День Буковини – на згадку про те, що цього дня у 1918 р. Румунія приєднала Північну Буковину до «Великої Румунії» (нинішню Чернівецьку область). Зрозуміло, що українці розглядають цей факт як окупацію. У серпні 2013 р. румунські ЗМІ повідомили про те, що у преамбулі нової редакції Конституції Румунії з'явилися слова про внесок короля Фердинанда і королеви

Марії у приєднання Бессарабії, Трансільванії і Буковини до румунської монархії у 1918 р. [3].

Вплив на суспільство здійснюють і румунські радикальні організації. Наприклад, у 2011 р. в Чернівцях з'явилися листівки із написом румунською мовою «Тут Румунія» та «Бесарабія – це Румунія». Авторство належить Громадській платформі «Акція-2012», створеній за підтримки уряду Румунії, у рамках якої об'єднано 33 неурядові організації різних країн для здійснення діяльності з відновлення «Великої Румунії», у тому числі за рахунок територій Республіки Молдови та України (Одеської, Закарпатської та Чернівецької областей). Відповідно до задумів лідерів об'єднання, протягом 2011–2012 рр. в інформаційному просторі вказаних регіонів планувалося проведення низки пропагандистських акцій, спрямованих на формування в середовищі румуномовних громад думки про необхідність повернення Румунії територій сусідніх країн, які були окуповані нею у 1918 р. Ці заходи передбачалося здійснити через розповсюдження інформаційних матеріалів, телевізійні та радіопрोगрами, проведення масових акцій в рамках пропаганди серед студентських рухів ідеї побудови «Великої Румунії» [10].

В Угорщині ідея «Великої держави» досить активно реалізовувалася у 1920–1930-ті рр. Закарпаття, де поряд з русинами і українцями проживали й угорці, було прилучене до Угорщини у березні 1939 р., але вже у 1945 р. воно увійшло до складу України. У другій половині ХХ ст. Угорщина відмовилася від іредентистської політики, після війни лише окремі науковці і письменники (Д. Сароз, Ф. Глац, І. Чурка) відкрито шукали підстави для втілення національно-державницьких ідей угорців у нових умовах [9].

З новою силою ідея «Великої Угорщини» відродилася у кінці 1990-х – на початку 2000-х рр., коли її намагалися використати у передвиборчій боротьбі угорські націоналістичні сили. Лідер правоцентристської коаліції ФІДЕС (Союз молодих демократів – Угорський демократичний форум) В. Орбан на парламентських виборах 2002 р. сформував образ «батька нації», який піклується про відродження духу «Великої Угорщини».

Сучасна Угорщина захищає права на національний і культурний розвиток усіх угорців, які проживають у сусідніх країнах, однак іредентистська політика більш активна відносно Румунії, що пов'язане з наявністю територіальних претензій до неї з приводу Трансільванії, більшість населення якої складають угорці. Щодо України іредентистські наміри менш активні, чому сприяє повноцінне угорсько-українське співробітництво, яке базується на умовах Договору про основи добросусідства і співробітництва (1991 р.), що зумовлене більш сприятливим становищем угорської національної меншини в Закарпатті, ніж в інших країнах – Румунії, Сербії, Словаччині. У цілому у порівнянні з румунським і російським іредентизмом угорський менш потужний.

Вочевидь, найбільших успіхів у конструюванні образу минулого для обґрунтування іредентистських прагнень держави досягла Росія, де тривалий час формувалося зверхнє ставлення до всього українського. Російська історична наука заперечувала окремішність українського народу і української мови та культури. У сучасній Росії у свідомість кожного нового покоління через шкільні підручники послідовно впроваджується великоімперська ідеологія. Простежується розуміння українських земель як території, підвладної Росії, а українського народу – як частини «русского народа» (поряд з росіянами і білорусами). Змістовне наповнення російських підручників проаналізував Ф. Турченко, який зазначив: «Складається

враження, що усі країни, національні регіони і області, що входили до складу Російської імперії, – це не просто приєднані у свій час до неї країни з власною багатоміліардною історією і власним етнічним складом, а власне – Росія» [7, с. 424]. У висловлюваннях політиків непоодинокими є вживання щодо України та її частин назв «Малоросія» і «Новоросія», що повинні викликати асоціації про них як частину «Великої Росії». Крім того, Росія застосовує масовий інформаційний вплив через ЗМІ на російське населення України, а близькість культурного простору забезпечує постійну присутність російського чинника навіть у повсякденному житті індивіда.

Дуже активно виробляються міфи, які обґрунтовують іредентистську політику Росії щодо Криму. Л. Нагорна з цього приводу пише: «Від тези про росіян як нібито споконвічне населення Криму й зображення непримиренності між росіянами і кримськими татарами як одвічного антагонізму між осліми землеробами й кочовиками до вихвалення консолідуючої, цивілізаторської місії Росії в Криму прокладається шлях до явного чи прихованого обґрунтування «прав» Росії на Крим» [8, с. 192]. Однак навряд чи наміри держави-іредентиста досягли б мети без підтримки з боку численної іреденти, яка теж ініціює аналогічні наміри. Ностальгія за радянським минулим, притаманна частині населення Південно-Східної України, спрацьовує як каталізатор іредентистських настроїв в умовах політичної кризи.

Конструювання власного бачення минулого усіх народів багатонаціональної України з боку сусідніх держав – практика не нова. Слушно зазначив І. Гирич, що «...саме Росія та інші власники українських теренів розпочали проти українців послідовну політику нав'язування своєї історичної пам'яті, прищеплювання свого розуміння української історії, давали своє – російське, польське, румунське, угорське – бачення українського історичного процесу» [2].

Отже, конструювання образу історичного минулого в іредентистській політиці держави, наповнене уявленнями про колишню могутність «великої держави», містить заклики щодо відновлення «історичної справедливості» і необхідності об'єднання усіх частин народу і усіх територій в одній державі. Міфологізація історичних уявлень посилює емоційний відгук з боку громадян. Впровадження відповідних уявлень у суспільну свідомість покликане обґрунтувати і легітимізувати іредентистську політику держави, мобілізувати людей на підтримку політичних цілей, проголошених елітами. Хоча наявний парадокс: навіть якщо усі частини розділеної етнопонаціональної групи сприймуть запропоновану інтерпретацію історії і докладатимуть зусиль заради досягнення мети, навряд чи інші актори світової політики визнають цей процес легальним і легітимним, оскільки пріоритет має саме принцип територіальної цілісності держави, а не самовизначення народу.

Дане дослідження окреслює основні контури проблеми, подальшого вивчення потребують конкретні механізми конструювання минулого, а також ті версії «політики пам'яті», яку може запропонувати іреденті держава, територіальній цілісності якої загрожують іредентистські наміри сусідніх держав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бараш Р. Ирредентизм как категория дискурса и политической практики / Р. Бараш // Вестник российской нации. – 2012. – № 2–3. – С. 151–171.
2. Гирич І. Чим займається політика пам'яті. Мета політики пам'яті [Електронний ресурс] / І. Гирич. – Режим доступу : <http://www.i-hyrych.name/Misc/Rethinking/Politics.html>

3. Державна влада Румунії веде окупаційну політику [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://politicalgeographer.wordpress.com/2013/11/18>.
4. Євтух В. Б. Етнічність: енциклопедичний довідник / В. Б. Євтух; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, Центр етноглобалістики. – К. : Фенікс, 2012. – 396 с.
5. Касьянов Г. В. Теорії націй та націоналізму: монографія / Г. В. Касьянов. – К. : Либідь, 1999. – 352 с.
6. Котигоренко В. О. Етнічні протиріччя і конфлікти в сучасній Україні: політологічний концепт / В. О. Котигоренко. – К. : Світогляд, 2004. – 722 с.
7. Культура історичної пам'яті: європейський та український досвід / [Ю. Шаповал, Л. Нагорна, О. Бойко та ін.] ; за заг. ред. Ю. Шаповала. – К. : ІПІЕНД, 2013. – 600 с.
8. Нагорна Л. П. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії / Л. П. Нагорна. – К. : ІПІЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2012. – 328 с.
9. Україна в концепціях і доктринах Угорщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/ukrxx/r09.htm>
10. Хорошун Ю. У Чернівцях з'явилися румуномовні листівки із написом «Тут Румунія» [Електронний ресурс] / Ю. Хорошун. – Режим доступу : http://vidido.ua/index.php/pogliad/article/u_chernivcjah_zjavilisja_rumunomovni_listivki_iz_napisom_tut_rumunija/
11. Шаповал Ю. Політика пам'яті в сучасній Україні [Електронний ресурс] / Ю. Шаповал. – Режим доступу : <http://khpg.org/index.php?id=1230112797>.
12. Шнирельман В. А. Ценности прошлого: этноцентрические исторические мифы, идентичность и этнополитика / В. А. Шнирельман // Collegium. – 2005. – № 19. – С. 160–186.

УДК [316.62:32]-057.875

Дідук І. А.

ТЕМПОРАЛЬНА ФУНКЦІЯ НАРАТИВУ МИНУЛОГО В ОСМИСЛЕННІ МОЛОДЦЮ ІСТОРІЇ СВОЄЇ КРАЇНИ

У статті вивчається темпоральна метафора як механізм когнітивного конструювання дійсності. Показано, що історична пам'ять виконує темпоральну функцію, тобто функцію часового співвіднесення результатів попередніх і наступних дій. Іntenціональна та реконструктивна властивість пам'яті вибудовують у молодого покоління власну особливу модель світобачення, яка конструює новий образ політичного світу.

Ключові слова: історична пам'ять, наратив минулого, темпоральність, когнітивне конструювання дійсності.

Дідук І. А. Темпоральная функция нарратива прошлого в осмыслении молодежью истории своей страны.

В статье изучается темпоральная метафора как механизм когнитивного конструирования действительности. Показано, что историческая память выполняет темпоральную функцию, то есть функцию пространственного